

УДК 371.1

Наталія Язан

**ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧИТЕЛЯ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ
ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Формування творчої особистості майбутнього учителя початкової школи шляхом використання інноваційних технологій є надзвичайно актуальною для сучасної професійної освіти. Підготовка студентів спрямована на оволодіння ними знаннями і уміннями з окремих спеціальних дисциплін. Аналіз педагогічної практики свідчить, що студенти-практиканти не завжди готові до творчого вирішення навчальних задач, використання власного життєвого досвіду в навчально-виховному процесі, реалізації сучасних інноваційних педагогічних технологій викладання навчальних дисциплін в умовах початкової школи. Майбутні учителі обирають застарілі методи догматичної педагогіки, чим викликають у учнів спротив і антипатію до предметів початкової школи. Вказані протиріччя загострюються з появою нових типів навчальних закладів з підвищеним рівнем гуманітарного і естетичного змісту освіти та виховання.

Таким чином, виникають протиріччя між соціокультурними вимогами і задачами сучасної початкової шкільної освіти і невідповідним цим вимогам і задачам рівнем готовності майбутніх вчителів початкової школи до цієї роботи; між традиційною системою підготовки студентів на факультеті і індивідуально-творчим характером майбутньої професійної діяльності, відкритої до інновацій; між необхідністю підвищення якості підготовки майбутніх вчителів початкової школи і недостатньою обґрунтованістю сучасних цілей і підходів до забезпечення підготовки фахівців даного профілю; між необхідністю забезпечення цілості і наслідування змісту професійної підготовки майбутніх фахівців з початкової освіти і недосконалістю стандартів нового покоління на предмет забезпечення якості професійної освіти; між необхідністю підвищення рівня готовності студентів до самостійної педагогічної діяльності на основі реалізації інноваційних технологій навчання і невідповідністю навчально-методичного забезпечення даного процесу.

Вирішуючи ці протиріччя, педагогіка вищої школи послідовно переорієнтується з функціональної парадигми на творчу, в основі якої покладено формування креативної особистості учителя, готового до оволодіння інноваційними педагогічними технологіями, до постійного творчого пошуку в суспільно-культурних ситуаціях, що постійно змінюються. За традиційною моделлю вузівської освіти основним принципом викладання є передача майбутнім фахівцям необхідних знань і

умінь. Сьогодні акценти переносяться з знань, якими оволодіває студент, на його особистісні якості, що є одночасно і метою, і засобом його підготовки до майбутньої педагогічної діяльності. Тобто відбувається подолання існуючого у вищих навчальних закладах розриву між інформаційно-пізнавальною формою професійної підготовки і особистим професійно-творчим розвитком кожного студента. Забезпечення високого рівня практичної підготовки майбутніх учителів у вузах тісно зв'язане з використанням у навчально-виховному процесі наряду з традиційними, академічними методами навчання так званих активних, професійно орієнтованих. Оволодіння педагогічними інноваціями, які базуються на психолого-педагогічних, соціально-культурних і професійних знаннях, дозволить учителю досягти високого рівня креативності у здійсненні навчання і виховання молодших школярів.

Професійна підготовка учителів початкової школи потребує усесторонньої культурної і світоглядної освіченості особи майбутнього учителя, формування професійно значимих знань і умінь, здатності до новачій, творчості і самореалізації. Мета підготовки фахівців в галузі початкової освіти до забезпечення цілей і змісту навчання учнів початкової школи полягає у формуванні готовності майбутніх фахівців до здійснення процесу навчання і виховання молодших школярів, формуванні особистих і суспільно значимих світоглядних якостей фахівців, індивідуального визначення у світі суспільно значимих цінностей, а також активізації процесів професійного удосконалення на шляху самореалізації, саморозвитку і самовдосконалення особистості.

Реалізація вказаної мети передбачає виконання комплексу завдань, серед яких можна виділити: формування цілісної системи професійно-педагогічних знань, формування ціннісних орієнтацій, професійно-педагогічних умінь і навиків, професійної самосвідомості, яка буде базуватися на основі оволодіння досвіду індивідуально-творчої діяльності майбутніх учителів і орієнтована на забезпечення продуктивного входження в соціокультурну і освітню практику; відкритості педагогічних інновацій, формуванні досвіду культури творчої діяльності; засвоєння суб'єктної природи культурних процесів як інструменту гуманізації професійної діяльності.

В практиці навчально-виховної діяльності сучасного ВНЗ останнім часом розповсюджуються наступні сучасні технології: диференційоване навчання, проблемне навчання, ігрові технології навчання, інформаційні технології навчання, кредитно-модульна технологія навчання, особистісно орієнтоване навчання. Реалізація перелічених навчальних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової освіти є одним з шляхів удосконалення процесу навчання в сучасному ВНЗ.

Інноваційні педагогічні технології мають гуманістичну спрямованість в системі освіти, зумовлену співіснуванням і складними

взаємовідносинами в науковій педагогіці, педагогічній практиці і традиційній педагогіці. Інноваційні педагогічні технології відносяться до системи загальних наукових і педагогічних знань. Вони виникли і розвиваються на межі загальної інноватики, методології, теорії і історії педагогіки, психології, соціології і теорії управління, економіки освіти. Інноваційні педагогічні технології є однією з домінуючих тенденцій розвитку людства.

Інноваційний розвиток професійної освіти майбутніх учителів початкової школи включає комплекс створених і впроваджених організаційних і змістовних нововведень, розвиток ряду факторів і умов, необхідних для нарощування інноваційного потенціалу професійної педагогічної підготовки студентів до навчання і виховання молодших школярів. Інновації професійної освіти передбачають новизну, яка ефективно змінює результати професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в області навчання і виховання молодших школярів, створюючи при цьому удосконалені і нові освітні, дидактичні і виховні системи, освітні педагогічні технології, методи, форми, засоби розвитку особистості, організації навчання і виховання в умовах початкової школи.

В змісті освіти інноваційними виступають введені державні стандарти, сформовані концепції навчання і виховання, створені авторські учбові плани і програми, підручники і навчальні посібники, учбово-виховні системи. Стосовно форм, методів і технологій процесу навчання – це впровадження дистанційних форм навчання, пріоритетність діалогових, діагностичних, активних і інтерактивних методів навчання, впровадження модульно-рейтингової, проектної, індивідуально орієнтованої технологій.

У відборі і структуруванні змісту професійної підготовки студентів слід враховувати загальнодидактичні (науковості, систематичності і послідовності, природовідповідності і культуровідповідності, гуманізації, активності, самостійності і творчості, єдності навчання, виховання і розвитку, наочності, наслідування) і специфічні (цілісності, інтерактивності, діалогу культур, індивідуалізації, рефлексії, єдності теорії і практики в художньо-естетичному розвитку особистості майбутнього учителя початкової школи, довершення навчальної дії виховною, емоційної насиченості навчально-виховного процесу, спонукання до творчого самовираження, різноманітності видів і форм діяльності студентів в організації педагогічної взаємодії, залежності розвитку особистих якостей учителя від створюваних педагогічних ситуацій, емоційної насиченості навчально-виховного процесу) принципи формування творчої особистості педагога, які розкривають сутність педагогічних інновацій в структурі педагогічної діяльності майбутніх учителів початкової школи.

Методична система, спрямована на формування творчої особистості учителя, базується на взаємозв'язку цілей і задач професійної підготовки

учителя до забезпечення основ початкової освіти, її принципів, змісту, інноваційних технологій, як от методів, прийомів і форм організації навчально-виховного процесу (тренінги, майстер-класи, метод проектів, медіатехнології, проблемні групи, творчі майстерні, гуртки передового педагогічного досвіду, центри, галереї, конференції, семінари, круглі столи, олімпіади з педагогіки і методики початкової освіти, фестивалі педагогічної майстерності).

Для активного залучення студентів до підготовки і самопідготовки до професійної педагогічної діяльності слід використовувати перелічені інноваційні форми і методи організації навчального процесу. Тому серед аудиторних занять продуктивними є лекції і семінари з елементами проблемного навчання, як от: дискусії, евристичні бесіди з висуванням науково-дослідницьких гіпотез, «мозкова атака», колективні обговорення. Вони формують у майбутнього учителя такі креативні професійні уміння, як самостійне бачення і здатність виділення педагогічної проблеми; висування гіпотези і знаходження шляхів її перевірки і методики вирішення; бачення можливих шляхів практичного застосування результатів. Проблемне навчання викликає внутрішню зацікавленість студента і стає фактором активізації навчального процесу і ефективності навчання.

Формування соціально активної особистості потребує від викладачів використання нестандартних форм взаємодії. Однією з таких форм педагогічної інноватики є ігрове проектування. Гра є ефективним засобом розвитку творчого потенціалу майбутнього учителя початкової школи. В арсеналі педагогічних інновацій давно відомі наступні ігрові форми і методи: ролева гра, ділова навчальна гра, ігрові вправи, ігрові дискусії, ігрові ситуації. Практичні і лабораторні заняття слід проводити як навчально-педагогічні ігри, які проектують певні педагогічні ситуації, спрямовані на формування професійних навиків майбутніх учителів початкової школи.

В педагогічних іграх змінюється і традиційна роль викладача. Якщо раніше для практичного заняття досить було визначити тему і сформулювати питання, то методи проектування у формі гри потребують справжньої режисерської роботи. Методи ігрового проектування підвищують ефективність підготовки студентів до виховної роботи в початковій школі і одночасно сприяють зацікавленості в оволодінні професійними знаннями, адже дають уявлення про їх практичне застосування, тобто створюють мотиваційний фон процесу навчання. Вони не потребують додаткового часу, змін в навчальному плані, органічно погоджуються з апробованими формами роботи, спрямованими на засвоєння програмного матеріалу. Такі заняття сприяють розвитку чуттєвої сфери, творчої уяви, уваги, самосвідомості студентів, навичок спілкування, а також самоконтролю і саморегуляції, вчать думати, виражати свої думки,

почуття, емоції, краще розуміти інших людей тощо.

Формувати індивідуально-творчі риси майбутнього учителя призвані особистісно орієнтовані навчальні технології. Вони мають на меті розвивати індивідуальні пізнавальні здатності кожного студента, допомагати самовизначенню, самореалізації, спрямовані на формування професійної компетентності майбутнього учителя. Тому повинна бути передбачена організація роботи на основі особистісно орієнтованого співробітництва, де спільна діяльність студента і викладача приносить взаємну користь. Робота на основі особистісно орієнтованого співробітництва повинна включати студентські науково-практичні конференції з проблем початкової освіти, семінари-практикуми, тренінги, майстер-класи педагогічної творчості і оволодіння методами і прийомами викладання, які забезпечать майбутніх учителів початкових класів новітніми знаннями про особливості професійно-педагогічної роботи; діяльність гуртків з методик початкової освіти, які мають на меті сприяти засвоєнню загальнотеоретичної бази, яка включає вивчення нових тенденцій в області психології, загальної педагогіки, оволодіння інноваційними педагогічними технологіями, передовим досвідом в галузі початкової освіти.

Сучасний розвиток освіти передбачає активне використання нових інформаційних технологій навчання, спрямованих на досягнення цілей інформатизації навчання на основі застосування педагогічних, інформаційних, ергономічних засобів і методик, створених і організованих на основі технічного і програмного забезпечення. З використанням інформаційних технологій можливості організації самостійної роботи студентів значно розширюються. Важливе місце займає робота з програмами, що навчають, системами, що тестують, інформаційними базами даних.

Найбільш доцільним способом розробки і побудови змісту підготовки учителя до забезпечення основ навчання учнів початкової школи за використання педагогічних інновацій є модульний спосіб структурування навчального матеріалу. Він забезпечує організацію індивідуальної і самоосвітньої діяльності студентів, сприяє розробці варіативних програм і професійно орієнтованих навчальних курсів.

Таким чином, з метою формування креативної особистості майбутнього учителя початкових класів слід удосконалювати змістовні характеристики процесу підготовки учителя до забезпечення основ навчання учнів початкової школи, ширше залучати потенціал навчальних психолого-педагогічних, фундаментальних і професійно орієнтованих дисциплін і впроваджувати комплекс навчально-методичного забезпечення з інноваційними технологіями, який містить навчально-методичні посібники з системою критеріально-орієнтованих завдань, різнорівневими формами контролю навчальних досягнень студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ващенко В. Инновационность и инновационное образование / В. Ващенко // *Alma mater.* – 2000.
2. Никишина И. В. Инновационные педагогические технологии и организация учебно-воспитательного и методического процессов в школе: Использование интерактивных форм и методов в процессе обучения учащихся и педагогов : в помощь администрации школы / Никишина И. В. – изд. 1-е/2-е, стереотип. – Волгоград, 2008. – 91 с.
3. Педагогические технологии / под общей ред. В. С. Кукушкина. – Ростов н/Д., 2002.
4. Сальникова Т. П. Педагогические технологии : учебное пособие / Сальникова Т. П. – М., 2003.
5. Новиков А. М. Введение в методологию игровой деятельности / Новиков А. М. – М. : Эгвес, 2006.